

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

У статті особлива увага приділяється аналізу таких понять, як інвестиційна привабливість та інвестиційний потенціал, а також методики оцінки внутрішнього інвестиційного потенціалу та сукупного інвестиційного потенціалу регіону. На основі наведеної оцінки визначено рівень розвитку внутрішнього та сукупного інвестиційного потенціалу регіонів України за 2008-2012 рр. та досліджено основні дисбаланси в інвестиційному розвитку. Також проаналізовано рівень обсягу прямих іноземних інвестицій в економічні регіони України та розроблено стратегію формування сприятливого інвестиційного клімату, яка включає до свого складу аналіз проблем, що перешкоджають поліпшенню інвестиційного клімату, необхідні заходи щодо забезпечення сприятливих умов для інвесторів та на прями реформування законодавчого регулювання інвестиційної діяльності. На основі проведеного аналізу запропоновано основні заходи щодо покращення інвестиційної привабливості країни та пріоритетні напрями для залучення і використання іноземних інвестицій.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інвестиційний розвиток, обсяг прямих іноземних інвестицій, інвестиційний потенціал регіонів України, пріоритетні напрями залучення інвестицій.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації економічний розвиток будь-якої країни тісно пов'язаний з рівнем залучення інвестиційних ресурсів. На сьогодні масштаби міжнародного економічного співробітництва, розміри іноземних інвестицій залишаються недостатніми і не відповідають потребам економіки України. Значний територіальний розподіл природних, економічних та соціальних умов зумовив значні територіальні відмінності у структурі, механізмах й активності інвестиційної діяльності в регіонах України. Інвестиційна привабливість є головною умовою формування інвестиційного клімату регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам підвищення рівня сприятливості інвестиційного клімату економіки країни в цілому та її регіонів шляхом забезпечення належного рівня інвестиційної привабливості присвячено праці багатьох вчених, серед яких варто виділити роботи Іванова С. В., Бутка М. П., Акименка О. Ю., Ключника Л. В. та ін.

Але, на сьогодні недостатньо вирішеними залишаються питання, яким чином можна усунути дисбаланси рівня інвестиційної привабливості регіонів України та які саме заходи здатні забезпечити розвиток сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Основною метою статті є аналіз ін-

вестиційного потенціалу економіки України з огляду на стан інвестиційного клімату України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна привабливість – це узагальнююча характеристика переваг і недоліків окремих напрямів і об'єктів, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макрос, мезо- і мікрорівнях [1]. Саме інвестиційна привабливість є основним показником, на який звертають увагу інвестори, а також є вирішальним для формування інвестиційного клімату в країні.

Інвестиційний потенціал регіону являє собою складне економічне явище: він формується сукупним впливом окремих приватних факторів. Кількісна оцінка даного показника може бути здійснена за допомогою розрахунку інтегрального коефіцієнта, що враховує особливості трансформаційних процесів в економіці [2, с. 45].

Щодо інвестиційного потенціалу країни, то він перебуває під впливом різних факторів та характеризується низкою макроекономічних показників таких, як темпи економічного зростання, ставка, рівень інфляції, споживчий попит населення, рівень зайнятості, норма прибутку, ставки за кредитними ресурсами, а також наявністю і структурою факторів виробництва, рівнем розвитку інфраструктури, конкурентними перевагами держави, її роллю у світовій

торгівлі та міжнародному поділі праці тощо.

Для оцінювання інвестиційного потенціалу регіону було використано підхід, запропонований М. П. Бутко [3, с. 41], згідно до якого внутрішній інвестиційний потенціал регіону розраховується за наступною формулою:

$$VIPR = \sum_{t=1}^n \frac{BI + IRB + IRP + IRG + IRN}{(1 + i)^t} \quad (1)$$

де *VIPR* – внутрішній інвестиційний потенціал регіону;

BI – бюджетні інвестиційні ресурси;

IRB – інвестиційні ресурси бізнесових структур;

IRP – інвестиційні ресурси населення;

IRG – інвестиційні ресурси громадських об'єднань, благодійних організацій;

IRN – інтелектуальні ресурси;

t – рік надходжень інвестицій;

i – річний рівень інфляції (в частках одиниці).

При цьому:

BI · Bld · BIZ – це інвестиції з Державного (Bld) та місцевих бюджетів (BIZ), включаючи кошти спеціальних фондів;

IRB · P · A – річні обсяги прибутку та амортизації всіх господарюючих суб'єктів регіону;

IRP – сума вкладів населення в фінансово-банківські установи регіону;

IRN – інтелектуальні інвестиційні ре-

сурси, які складаються з обсягів науково-технічної продукції наукових, науково-дослідних, дослідно-конструкторських та інших установ, а також інтелектуальних ресурсів винахідників, раціоналізаторів тощо.

Розрахунок внутрішнього інвестиційного потенціалу регіонів України за 2008 – 2012 рр. представлено у табл. 1. Наведений територіальний поділ у табл. 1 зроблено згідно розмежуванню по кластерним утворенням по економічним регіонам, запропоноване у Рейтингу інвестиційної привабливості регіонів [4, с. 33], згідно до якого: до Подільського економічного регіону входять Вінницька, Тернопільська та Хмельницька області; до Карпатського економічного регіону входять Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська та Чернівецька області; до Причорноморського економічного регіону входять АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області та м. Севастополь; до Поліського економічного регіону входять Волинська, Житомирська, Чернігівська та Рівненська області; до Донецького економічного регіону входять Донецька та Луганська області; до Придніпровського економічного регіону входять Дніпропетровська, Запорізька та Кіровоградська області; до Східного економічного регіону входять Полтавська, Сумська та Харківська області; до Центрального економічного регіону входять Київська та Черкаська області.

Т а б л и ц я 1

Внутрішній інвестиційний потенціал регіонів України, тис. грн.

Економічний регіон	2008	2009	2010	2011	2012
Подільський	6043184,885	3730098,917	3749057,389	5139577,713	14897372,37
Карпатський	11746287,9	7754347,621	7590928,742	9577663,734	9709252,753
Причорноморський	14199730,09	11800753,65	10173136,78	13854733,14	19147986,49
Поліський	6782783,626	5258171,927	3384244,859	4615747,312	5504000,501
Донецький	16035537,56	10049458,31	9702459,11	16118229,23	19791878,88
Придніпровський	14286099,87	11410268,49	12041427,55	15212456,01	16674896,4
Східний	11018893,39	10208666,98	11164666,98	11132363,15	16226740,24
Центральний	9917678,812	6056052,756	5910776,184	8645663,734	9653942,442

Джерело: розраховано автором на основі [5-12]

Згідно до даних табл. 1 видно, що існують значні дисбаланси в інвестиційному потенціалі економічних регіонів України,

зокрема, найбільший внутрішній інвестиційний потенціал по ітогах 2012 року спостерігається у Донецькому економічному

регіоні та складає 19791878,88 тис. грн., що передусім пов'язано з наявністю машинобудівних, хімічних, гірничошахтних, металургійних комплексів, а також підприємств харчової та переробної промисловості.

На другому місці (табл.1) за рівнем найбільшого внутрішнього інвестиційного потенціалу у 2012 році знаходиться Причорноморський економічний регіон та складає 19147986,49 тис. грн., в якому варто віділити галузь високих технологій та мікроелектроніки, суднобудівний, агропромисловий та рибний комплекси, галузі логістики, оздоровлення і туризму. Найменший внутрішній інвестиційний потенціал склав 5504000,501 тис. грн. відповідно у Поліському економічному регіоні, в якому найро-

звиненішими є агропромисловий, продовольчий комплекси, галузі екологічного туризму, деревообробки та обробки граніту.

В свою чергу, сукупний інвестиційний потенціал регіону (SIPR), на думку М. П. Бутко, являє собою суму внутрішнього інвестиційного потенціалу (VIPR), прямих іноземних інвестицій (PII) та інвестиційних залучень ресурсів з інших регіонів України (IRZ):

$$SIPR \cdot VIPR \cdot PII \cdot IRZ,$$

Розрахований сукупний інвестиційний потенціал за економічними регіонами України за період 2008-2012 рр. наведений у табл. 2.

Т а б л и ц я 2

Сукупний інвестиційний потенціал регіонів України, тис. грн.

Економічний регіон	2008	2009	2010	2011	2012
Подільський	6705184,885	6414098,917	4629483,389	5775971,713	15930405,37
Карпатський	13694660,9	9455337,621	8847266,742	11240645,73	11461127,75
Причорноморський	16603730,09	14126753,65	11858497,78	18752270,14	20984788,49
Поліський	7800394,626	5856387,927	3928891,859	5191271,312	6082172,501
Донецький	17517537,56	11141458,31	10045918,11	16917465,23	20107093,88
Придніпровський	15569099,87	12273268,49	13009043,55	16873773,01	17407121,4
Східний	18941893,39	11164666,98	8241525,055	12272075,15	17289477,24
Центральний	12611678,81	9024052,756	7714200,184	11845136,73	12540192,44

Джерело: розраховано автором за даними [5-11]

Відповідно до значень сукупного інвестиційного потенціалу економічних регіонів України (табл. 2) найбільший його рівень у 2012 році спостерігається у Причорноморському економічному регіоні та складає 20984788,49 тис. грн., Донецький економічний регіон посів друге місце за рівнем SIPR та склав 20107093,88 тис. грн., що свідчить про те, що з урахуванням зовнішнього інвестування, а саме іноземних інвесторів та інвестиційних ресурсів з інших регіонів, Донецький економічний регіон значно уступає свої позиції Причорноморському регіону. Відхилення сукупного інвестиційного потенціалу від внутрішнього у Причорноморському регіоні складає 1836802 тис. грн., а в Донецькому лише 315215 тис. грн. Найменший рівень сукупного інвестиційного потенціалу у 2012 році залишається за Поліським економічним регіоном та складає 6082172,501

тис. грн., що на 578172 тис. грн. перевищує внутрішній інвестиційний потенціал.

Згідно да даних з табл. 1 та 2 можна з впевненістю стверджувати, що рівень іноземного інвестування регіонів України заходиться на низькому рівні, це передусім стосується рівня залучення прямих іноземних інвестицій, динаміка яких розглянута у табл. 3. Згідно з табл. 3 спостерігається істотне зниження рівня прямого іноземного інвестування за економічними регіонами України, окрім Центрального, але навіть це зростання не є значним у масштабах національної економіки країни і складає 29 %, бо падіння загального рівня іноземного інвестування складає 42 %. Табл. 3 демонструє значне недофінансування економіки України фінансовими ресурсами іноземних інвесторів, а табл. 1 і 2 недостатній рівень фінансування з внутрішніх джерел та коштів бюджетів інших регіонів.

Обсяг прямих іноземних інвестицій за економічними регіонами України, тис. грн.

Економічний регіон	2008	2009	2010	2011	2012
Подільський	155000	756000	350337	28562	13113
Карпатський	1144773	754552	347761	305130	77660
Причорноморський	1160000	1333000	549797	2285175	209126
Поліський	382611	284643	206820	112323	11002
Донецький	1175000	988000	65271	127856	8058
Придніпровський	3952000	365000	229110	543467	301070
Східний	867000	423000	127133	363117	101486
Центральний	1899000	1857000	1067699	2016580	2604929
Усього	10735384	6761195	2943928	5782210	3326444

Джерело: узагальнено автором на основі [9, 11]

Також зазначені таблиці, окрім обсягів інвестиційного потенціалу, показують значні розбіжності рівня інвестиційного потенціалу між економічними регіонами України, тому необхідна розробка дієвих заходів з боку державної інвестиційної політики для усунення існуючих дисбалансів.

Найінтенсивніший розвиток виробництва за рахунок вітчизняних капіталовкладень та із залученням іноземних інвестицій спостерігається в одних і тих самих регіонах. Це спричинено привабливим інвестиційним кліматом, загальним стабільним економічним розвитком а також виваженими управлінськими рішеннями органів місцевої влади. Основні перешкоди поліпшення інвестиційного клімату та заходи щодо їх усунення зображені на рис. 1.

Отже, на основі рис. 1 можна стверджувати, що інвестиційний процес в Україні гальмується через суб'єктивні й об'єктивні причини, серед яких варто виділити:

політичну та економічну нестабільність;

часті зміни законодавства (в Україні так часто переглядалися закони, що стабільною можна вважати тільки постійну їх зміну);

відсутність налагодженого надійного митного контролю та недоліки в Митному кодексі України;

корумпованість влади в Україні;

повільні темпи приватизації;

проблема з вирішення питань земельної власності тощо.

Зазначені причини є гальмуючими факторами формування сприятливого ін-

вестиційного клімату економіки України.

Висновки. Тому, основними заходами покращення інвестиційної привабливості країни доцільно було б доповнити такими діями:

реалізація інвестиційних проектів за рахунок коштів державного, місцевого бюджету, а також іноземних інвестицій та кредитів;

виконання заходів державних та регіональних цільових програм;

розгляд інвестиційних проектів, в тому числі включення їх до бази даних;

впровадження передового досвіду інших країн у сфері інвестиційної діяльності;

реалізація заходів по залученню банків до фінансування проектів;

впровадження заходів з розвитку інвестиційної інфраструктури – методичних семінарів, виставок, форумів, «круглих столів», презентацій інвестиційних проектів, зустрічей з інвесторами;

створення центрів з проектного управління та бізнес-планування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реалізація цих заходів в першу чергу залежить від державної політики, головним завданням якої на сучасному етапі розвитку є структурна перебудова економіки. Метою цієї перебудови є забезпечення економічного зростання, виходу на шлях стійкого розвитку й досягнення конкурентоспроможності на світовому ринку.

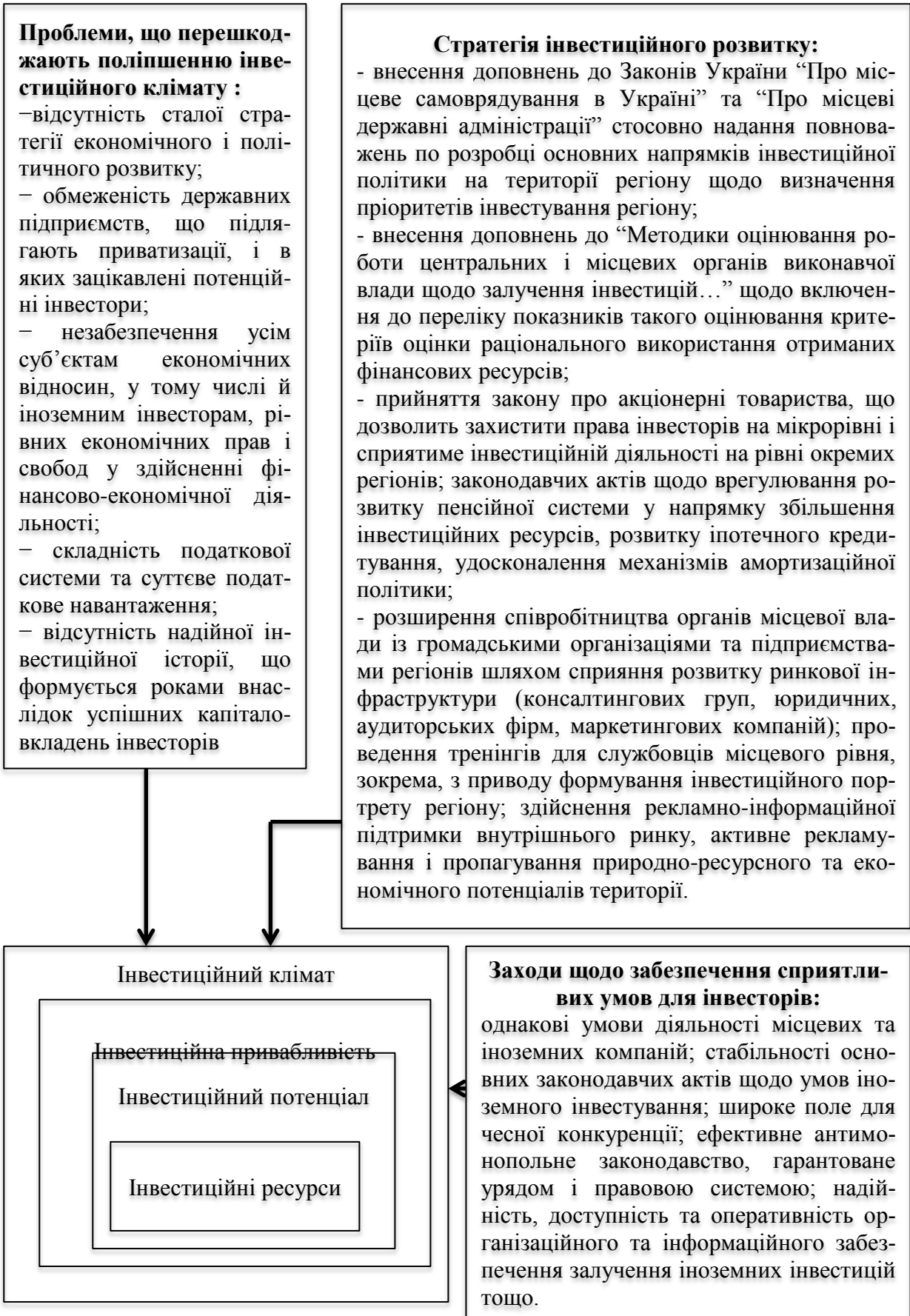

Рис. 1. Стратегія формування сприятливого інвестиційного клімату
Джерело: розроблено автором

Відповідно до цього, пріоритетними напрямками для залучення і використання іноземних інвестицій повинні стати:

завершення формування відповідної нормативно-правової бази;

подальше реформування податкової системи;

досягнення політичної стабільності;

зміцнення фінансово-кредитної системи, створення небанківських фінансових установ, особливо лізингових і страхових компаній, венчурних фондів;

сприяння розвитку інститутів фондового ринку;

стимулювання залучення інвестицій у науково-технічну та інноваційну діяльність.

Отже, формування в Україні привабливого для іноземних інвесторів середовища, насамперед, слід починати з системи активних дій держави, спрямованих на зміну політичного, економічного та правового поля в країні.

Література

1. Чоп О. О. Інвестиційна привабливість економіки України / О. О. Чоп, В. М. Козменко // Матеріали Всеукраїнської інтернет-конференції «Сучасний стан, ретроспективи та перспективи розвитку економічної системи України». – 23 грудня 2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-sc.at.ua/forum/74-706-1>

2. Іванов С. В. Особливості визначення рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України / С.В. Іванов // Економіка Крима. – 2011. – №2. – С.45 – 49.

3. Бутко М. П. Методологічні підходи до оцінки ефективності інвестицій у регіональних господарських системах / М. П. Бутко, О. Ю. Акіменко // Регіональна економіка. – 2010. – № 1. – С. 39-47.

4. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес / Звіт Міжнародної фінансової корпорації. – 2011. – 125 с.

5. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики. – Київ. – ТОВ «Август Трейд». – 2012. – 558 с.

6. Соціально-економічний розвиток України за січень 2013 року / Державна служба статистики. – Київ. – 2013. – 29 с.

7. Валовий регіональний продукт за 2009 – 2011 роках: Статистичний щорічник / Державний комітет статистики. – Київ. – 2011. – 155 с.

8. Капітальні інвестиції в Україні у 2007 – 2011 роках: Статистичний збірник / Державна служба статистики. – Київ. – 2012. – 122 с.

9. Статистичний збірник «Регіони України» 2012 частина 2 / Державна служба статистики. – Київ. – 2012. – 801 с.

10. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України / Підготовлено Київським міжнародним інститутом соціології у партнерстві з Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України. – Київ. – 2013. – 47 с.

11. Статистична інформація / Державна служба статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12. Индекс инфляции в Украине / Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/>

13. Демчищак Н. Інвестиційний та фінансовий потенціал в умовах відкритості економіки: специфіка формування та співвідношення / Н. Демчищак // Вісник Львівського університету. – 2009. – Вип. 41. – С. 156 – 164.

14. Ключник Л. В. Інвестиційний потенціал регіону: теоретичні аспекти та оцінка / Л. В. Ключник // Збірник наукових праць. – Луцький національний технічний університет. – 2011. – Вип. 8 (31). – С. 150 – 161.

References

1. Chop O. O. and Kozmenko V. M. (2013), "Investment attractiveness of the Ukrainian economy", *Materialy Vseukrains'koi internet-konferentsii* [Materials of all-Ukrainian Internet conference], *Suchasnyj stan, retoperspektyvy ta perspektyvy rozvytku ekonomichnoi systemy Ukrainy* [The modern state, retoperspective and prospects of the economic system of Ukraine], [Online], available at: <http://conf-cv.at.ua/forum/74-706-1> (Accessed 10 January 2015).
2. Ivanov, S. V. (2011), "Features ranking of investment attractiveness of Ukrainian regions", *Jekonomika Kryma*, vol. 2, pp. 45-49.
3. Butko, M. P. and Akymenko, O. Yu. (2010), "Methodological approaches to assessing the effectiveness of investment in regional economic systems", *Rehional'na ekonomika*, vol. 1, pp. 39-47.
4. Report of the International Finance Corporation (2011), "Investytsijnyj klimat v Ukraini: iakym joho bachyt' biznes" [Investment climate in Ukraine as seen by business].
5. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Statystychnyj schorichnyk Ukrainy za 2011 rik" [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
6. State Statistics Service of Ukraine (2013), "Sotsial'no-ekonomichnyj rozvytok Ukrainy za sichen' 2013 roku" [Socio-economic development of Ukraine for January 2013], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
7. State Statistics Service of Ukraine (2011), "Valovyj rehional'nyj produkt za 2009 – 2011 rokakh: Statystychnyj schorichnyk" [The gross regional product for 2009 - 2011: Statistical Yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
8. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Kapital'ni investytsii v Ukraini u 2007 – 2011 rokakh: Statystychnyj zbirnyk" [Capital investments in Ukraine in 2007 - 2011: Statistical Yearbook], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
9. State Statistics Service of Ukraine (2012), "Rehiony Ukrainy 2012 chastyna 2" [Regions of Ukraine 2012 part 2], Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine.
10. Kyiv international Institute of sociology in partnership with the Institute for economic research and political consultations by request of the State Agency for investment and national projects management of Ukraine (2013), "Rating of investment attractiveness of Ukrainian regions", Kyiv, Ukraine.
11. State Statistics Service of Ukraine "Statistical information", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 22 January 2015).
12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), "The inflation rate in Ukraine", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 22 August 2013).
13. Demchyschak, N. (2009), "Investment and financial capacity in terms of openness of the economy: the specificity of formation and the ratio", *Visnyk L'vivs'koho universytetu*, vol. 41, pp. 156-164.
14. Kliuchnyk, L. V. (2011), "Investment potential of the region: theoretical aspects and evaluation", *Zbirnyk naukovykh prats' Luts'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu*, vol. 8 (31), pp. 150-161.

Иващенко А. И.

Стратегия формирования благоприятного инвестиционного климата в Украине

В статье особое внимание уделяется анализу таких понятий, как инвестиционная привлекательность и инвестиционный потенциал, а также методики оценки внутреннего инвестиционного потенциала и совокупного инвестиционного потенциала региона. На основе приведенной оценки определен уровень развития внутреннего и совокупного инвестиционного потенциала регионов Украины за 2008-2012 гг. и исследованы основные дисбалансы в инвестиционном развитии. Также проанализированы уровень объема прямых иностранных инвестиций в экономические регионы Украины и разработана стратегия формирования благоприятного инвестиционного климата, которая включает анализ проблем, препятствующих улучшению инвестиционного климата, необходимые меры по обеспечению благоприятных условий для инвесторов и направления реформирования законодательного регулирования инвестиционной деятельности. На основе проведенного анализа предложены основные мероприятия по улучшению инвестиционной привлекательности страны и приоритетные направления для привлечения и использования иностранных инвестиций.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инвестиционный развитие, объем прямых иностранных инвестиций, инвестиционный потенциал регионов Украины, приоритетные направления привлечения инвестиций.

Ivashchenko A.

The strategy of formation of a favorable investment climate in Ukraine

In the article special attention is paid to the analysis of such concepts as the investment attractiveness and investment potential, as well as methods for the assessment of internal investment potential and the total investment potential of the region. The level of development of internal and total investment potential of the regions of Ukraine for 2008-2012 and the main imbalances in investment development were determined in the article. Also it was analyzed the level of foreign direct investment in the economic regions of Ukraine and it was developed a strategy for the formation of a favorable investment climate, which includes an analysis of the problems hindering the improvement of the investment climate, the necessary measures to ensure spratley conditions for investors and directions of reform of legal regulation of investment activity. Key measures to improve the investment attractiveness of the country and the priority areas for foreign investment were proposed in the research.

Keywords: investment attractiveness, investment development, foreign direct investment, the investment potential of Ukraine's regions, objects attract investment.

Рецензент: Зимовець В. В. – доктор економічних наук, старший науковий співробітник відділу фінансів реального сектора Державної установи «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», м. Київ, Україна.

Reviewer: Zimovets V. – Professor, Ph.D. of Economics, senior researcher of Finance real sector Department State University «Institute of Economics and forecasting of NAS of Ukraine», Kyiv, Ukraine.

e-mail: finotdel2004@ukr.net

*Стаття подана
10.02.2015 р.*